

**HARRI GUSTAFSBERG
MILLA OLLIKAINEN**

MATKALLA MIELEN MESTARIKSI

**KARHU-
RYHMÄ 2**

TAPAUS: ILPO LARHA

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEKYHTIÖ OTAVA

© Harri Gustafsberg, Milla Ollikainen ja
Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-42871-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

Ilpo Larha oli murhasta tuomittu rikollinen, joka pakeni vankilasta vuonna 1994. Pako päättyi 55 tunnin piiritykseen lahtelaisessa kerrostalossa.

Tässä kirjassa Ilpo Larha on kuitenkin sivuhenkilö.

Tämä kirja kertoo poliiseista, jotka suojelevat meitä tämän maailman larhoilta.

Ja tämä on tarina miehestä, jonka suurin intohimo on ymmärtää ihmismieltä.

SISÄLLYS

Lahti, 17. maaliskuuta 1994 ... 9

OSA I MÜNCHEN–KITILÄ–TAMPERE–HELSINKI ... 11

1. München, 5. syyskuuta 1972 ... 13
2. Kittilä, 1970-luvun puoliväli ... 24
3. Helsinki, 24. huhtikuuta 1992 ... 29
4. Kittilä, 1980-luvun alku ... 34
5. Syrjäänvetäytyvä asehullu ... 40
6. Kittilä, 1980-luvun alku ... 43
7. Kittilä, syksy 1983 ... 50
8. Espoo, 19.5.1992 ... 53
9. Helsingin raastuvanoikeus, 4. kesäkuuta 1992 ... 56
10. Tampere, toukokuu 1989 ... 59
11. Helsinki, kesällä 1992 ... 61
12. Mikkeli, 9. elokuuta 1986 ... 65
13. Helsingin raastuvanoikeus, 27. elokuuta 1992 ... 70
14. Tampere-Helsinki, 1989–1991 ... 73
15. Kittilä, 1980-luvun alku ... 78
16. Helsingin lääninvankila, 9. toukokuuta 1993 ... 83
17. Helsinki, 1991–1993 ... 86
18. Helsinki, 3. maaliskuuta 1993 ... 89
19. Helsingin lääninvankila, 25. helmikuuta 1994 ... 94
20. Helsinki, 14.–15. maaliskuuta 1994 ... 98

OSA II LAHTI 15.–17.3.1994 ... 101

Kauko Hakala 1955–2022 ... 166

OSA III HARRI GUSTAFSBERG: MIELEN MESTARUUDESTA ... 169

Tie mielen mestaruuteen avautuu, kun ymmärrämme,
mitä meillä on mahdollisuus johtaa ... 173

Matka mielen mestaruuteen alkaa pysähtymisestä
ja sisäänpäin kääntymisestä ... 175

Filosofisen perustan paaluttaminen ... 181

Harrin loppusanat ... 185 Lähteistä ... 187

PROLOGI

Lahti, 17. maaliskuuta 1994

Ipo Larha on nukahtanut.

Karhuryhmän operatiivinen keskus sijaitsee lahtelaisen kerrostalon päädyssä. Harri Gustafsberg on polvillaan talon nurkalla ja odottaa käskyä. Puoli tuntia aikaisemmin toisessa kerroksessa sijaitsevan kaksion parvekkeen alle on viety patjoja, jotta Larhan kolme panttivankia voisivat paeta parvekkeen kautta.

Ipo Larhaa on piiritetty yli kaksi vuorokautta. Hän on useita kertoja ampunut poliiseja kohti.

Talon päädyssä asunnon parvekkeelle ei voi nähdä. Vastapäisessä kerrostalossa väijyviltä tarkka-ampujilta odotetaan merkkiä siitä, milloin parvekkeelle tulee ihmisiä.

Harri tietää, että kun panttivangit pudottautuvat patjoille, koittaa operaation ratkaisevin hetki. Pääsevätkö panttivangit turvaan? Herääkö Larha? Käyttääkö Larha räjähteitä, joita hän on väittänyt asunnossa olevan? Tuleeko Larha parvekkeelle? Yrittääkö hän ampua panttivankien ja heitä saattavien poliisien perään?

Viimein radiopuhelimesta kuuluu ilmoitus: parvekkeen ovi aukeaa. Panttivangit ovat tulossa ulos. Ensimmäisenä parvekkeelle astuu nuori nainen. Hän katsoo alas ja jähmettyy.

Hän ei uskalla hypätä.

Edessä ovat kuoleman sekunnit.

OSA I

München–Kittilä–Tampere–Helsinki

1.

MÜNCHEN, 5. SYYSKUUTA 1972

Olympialaisten verilöyly

Kun palestiinalaisterroristit lähestyvät aamuneljältä olympiakylän kaksimetristä aitaa, he törmäävät ryhmään amerikkalaisia urheilijoita. Amerikkalaiset ovat humalassa. He ovat palaamassa olympiakylään samaa reittiä kuin ovat illanviettoon lähteneetkin: aidan yli läheltä porttia, joka on lukossa mutta vartioimaton.

Terroristit ovat tarkkailleet syrjäistä porttia edellisinä öinä ja nähneet, miten olympiaurheilijat ovat lähteneet salaa yöllisille reissuilleen ja palanneet pikkutunneilla joutumatta kenenkään pysäyttämiksi. Palestiinalaiset ovat sonnustautuneet juoksuasuihin, jotta heitä pidettäisiin urheilijoina, jos tielle osuisi vartijoita.

Ainakin humalaisiin amerikkalaisiin juoksuasut menevät täydestä. He eivät ala ihmetellä, miksi urheilijat ovat lähteneet huvittelemaan treenivaatteissa – saati miksi heillä on ravintolareissulla suuret ja painavannäköiset kassit mukanaan.

Amerikkalaiset pysähtyvät juttelemaan urheilijatovereiksi luulemiensa terroristien kanssa. Sitten ryhmät auttavat toisiaan kiipeämään aidan yli. Useampikin ihminen näkee tilanteen, muun

muassa kuusi postimiestä. Vastaava näky on kuitenkin tullut olympialaisten aikana jo tutuksi, joten siihen ei kiinnitetä erityistä huomiota.

Olympiakylään on juuri päässyt sisälle ryhmä raskaasti aseistautuneita terroristeja, mutta kukaan ei osaa epäillä mitään pahaa. Miksi epäilisikään, keskellä maailman kansat yhdistävää urheilujuhlaa?

Yksitoista päivää aikaisemmin avatut Münchenin kesäolympialaiset on julistettu rauhan ja ilon kisoiksi. Niihin osallistuu enemmän urheilijoita ja useammasta maasta kuin koskaan aikaisemmin. Saksalaisille olympialaiset ovat mahdollisuus näyttää koko maailmalle, että toisen maailmansodan varjot ovat haalistuneet ja Länsi-Saksasta on kehittynyt rauhanomainen ja sivistynyt yhteiskunta, täysin toisenlainen valtio kuin se Saksa, joka isännöi Berliinin olympialaisia vuonna 1936 natsilippujen liehuessa.

Siksi esimerkiksi kisojen turvamiehet kantavat vain radiopuhelimia, eivät aseita. Saksalaiset eivät halua esiintyä minkäänlaisena uhkana, eivät varsinkaan israelilaisille, jotka ovat lähettäneet olympialaisiin suuren delegaation urheilijoita ja toimitsijoita.

Syyskuun viidentenä päivänä 1972 – kaksi päivää sen jälkeen, kun Lasse Virén on kaatunut ja voittanut kultaa kymmenentuhannen metrin juoksussa – München herää kuitenkin painajaiseen. Musta syyskuu, palestiinalaisten terroristijärjestö, on tunkeutunut aamuyöllä olympiakylässä kahteen israelilaisen delegaation huoneistoista. He ovat tappaneet kaksi vastarintaa tehnyttä israelilaista ja ottaneet yhdeksän muuta panttivangeiksi.

Israelilaiset urheilijat, valmentajat ja toimitsijat ovat tilanteessa täysin syyttömiä uhreja, mutta palestiinalaisilla terroristeilla on myös oma yhteinen tarinansa. Se on alkanut jo lapsena pakolaisleireillä, jonne he ovat joutuneet pakenemaan kotikylästään israelilaisten vallatessa lisää alueita Palestiinassa. Heidät on ollut helppo värvätä terrori-iskuun, jonka he kokevat oikeutetuksi.

He ovat valmiita kuolemaan.

Münchenin terrori-isku on jatkoa toisesta maailmansodasta ja Israelin valtion perustamisesta alkaneelle väkivallan kiertelle Lähi-idässä. Monimutkainen vuosikymmenien konflikti jatkuu tänäkin päivänä, eikä se ole tyypistettävissä pariin lauseeseen.

Yksi asia on kuitenkin yksiselitteinen: israelilaisten panttivankien vapautusoperaatio Münchenissä on alusta loppuun saakka tuhoon tuomittu yritys, sarja räikeitä virheitä.

Terroristit ilmoittavat vaatimuksensa aamunkoitteessa ikkunas-ta viskaamalla paperilapuilla. Israelin on vapautettava peräti 234 palestiinalaista vankia. Lisäksi Saksan pitäisi vapauttaa Andreas Baader ja Ulrike Meinhof, tunnetut äärivasemmistolaiset terroristit ja Punaisen armeijakunnan (RAF) perustajat, jotka odottavat oikeudenkäyntiä vankilassa. Baader, Meinhof ja muut RAF:n ydinjäsenet on pidätetty aiemmin kesällä, ja heitä pidetään vastuullisina muun muassa neljästä murhasta.

Terroristit antavat vankien vapauttamiseen aikaa kello yhdeksään asti aamulla. Sen jälkeen he uhkaavat aloittaa panttivankien teloittamisen.

Aikataulu on tietysti mahdoton, minkä terroristit tietävät itsekin. Neuvotteluissa, joita terroristiryhmän johtaja käy pääasiassa Münchenin poliisipäällikön ja olympiakylän pormestarin kanssa, he suostuvat siirtämään määräaika aluksi kahteentoista. Myöhemmin tunteja saadaan pariin otteeseen neuvoteltua lisää.

Neuvottelujen pitkittäminen ja sitä kautta kaappaajien väsyttäminen on sinänsä pätevä taktiikka panttivankitilanteessa. Toisaalta saksalaisilla ei ole muuta vaihtoehtoa. He eivät voi tehdä sopimuksia Israelin valtion vankiloissa istuvien vankien vapauttamisesta, ja Israel ilmoittaa jo aamupäivällä, että se ei suostu min-käänlaisiin neuvotteluihin terroristien kanssa.

Sen sijaan Israel tarjoaa saksalaisille omaa terrorismin vastaista erikoisjoukkoaan panttivankien vapauttamiseksi.

Vuonna 1972 Israelin armeijan eliittiyksikkö Sayeret Matkal on yksi harvoista terrorismin vastaiseen taktiikkaan ja panttivankien

vapauttamiseen koulutetuista yksiköistä koko maailmassa. Länsi-Saksassa vastaavaa koulutettua erikoisjoukkoa ei ole. Poliisivoukossa on kyllä erillinen terrorismin vastainen yksikkö, mutta sen jäsenillä on tavallinen poliisikoulutus.

Tästä huolimatta Länsi-Saksan hallitus torjuu Israelin avuntarjouksen. Se saattaa olla suurin yksittäinen virhe, joka tuona päivänä tehdään.

Israelista matkustaa kuitenkin Müncheniin kaksi tiedustelupalvelun virkamiestä. He painottavat saksalaisille, että neuvotteluja pitää edelleen pyrkiä viivyttämään. Päivän mittaan saksalaiset tulevat kuitenkin yhä vakuuttuneemmiksi siitä, että panttivangit pitää pyrkiä vapauttamaan nopeasti tai he ovat vaarassa tulla ammutuiksi. Luultavasti saksalaiset tuntevat myös voimakasta painetta saada ratkaistua tilanne mahdollisimman nopeasti. Rauhan ja ilon olympialaiset ovat saaneet heidän kannaltaan pahimman mahdollisen käänteen: juutalaiset ovat jälleen kuolemanvaarassa Saksan maaperällä.

Ensimmäiset yritykset panttivankien vapauttamiseksi ovat suostaan naurettavia. Kun terroristit kahden aikaan iltapäivällä pyytävät panttivangeille ruokaa, sitä lähetetään kahden pääneuvottelijan lisäksi viemään kaksi kömpelösti valkoisiin kokintakkeihin puettua poliisia. Ruoka on tarkoituksella jaettu neljään koriin, ja poliisin toiveena on, että ”kokkien” annettaisiin kantaa ruokakorit sisälle asti. Kun neuvottelijat ovat syöneet koreista jugurtit näyttäkseen, ettei ruoka ole myrkytettyä, vastassa oleva terroristiryhmän johtaja hakee korin kerrallaan heidän jalkojensa juuresta ja kantaa kaiken ruuan sisälle itse.

Viiden maissa iltapäivällä kolmetoista poliisia kiipeää panttivankitalon katolle odottamaan toimintakäskyä. Heidän on määrä vapauttaa vangit tunkeutumalla israelilaisten asuntoon ilmanvaihtokanavien kautta. Suunnitelmasta joudutaan luopumaan, kun poliisijohto tajuaa, että koko maailma näkee katolle kiivenneet poliisit televisiokuvasta, sillä kuvaamista alueella ei ole älytty

kieltää. Myöhemmin käy ilmi, että myös terroristit katselivat itseään vastaan suunnatun iskun valmistelua suorassa lähetyksessä.

Yksi katolla olleista poliiseista on kertonut, että hän piti suunnitelmaa ”itsemurhamissiona” jo sitä toteuttaessaan. Poliiseilla ei ollut koulutusta terroristien vastaiseen taisteluun, ja vaikka he olivat painaneet mieleensä kartan ilmanvaihtokanavista ja niiden ulostuloaukoista, he eivät voineet esimerkiksi tietää, missä terroristit tarkalleen ottaen asunnoissa piileksivät. Lisäksi heillä, kuten koko poliisijohdolla, oli väärä tieto terroristiryhmän koosta.

Poliisijohdon erehtyminen terroristien lukumäärästä on ehkä käsittämättömin virhe, joka tuona päivänä tehdään.

Tietoa terroristien määrästä saadaan siinä vaiheessa, kun saksalaiset neuvottelijat vaativat saada itse nähdä panttivangit ja puhua heidän kanssaan. Vastineeksi terroristeille luvataan, että sen jälkeen heidät päästetään vapaasti lähtemään maasta lentokoneella panttivangit mukanaan.

Se on valhe, sillä Israel on ehdottomasti kieltänyt päästämästä omia kansalaisiaan pois Saksasta terroristien kanssa.

Terroristit antavat kuitenkin ainakin ymmärtää uskovansa lupaukseen, ja kaksi saksalaista neuvottelijaa päästetään tapamaan panttivankeja. He näkevät sisällä yhteensä viisi terroristia. Sen he myös raportoivat eteenpäin: terroristeja on ainakin viisi. Jossain vaiheessa viesti muuttaa kuitenkin muotoaan, ja poliisijohdossa aletaan pitää varmana tietona sitä, että terroristeja on nimenomaan viisi. Tämän vuoksi lopulliseen panttivankien vapautusyritykseen valitaan viisi tarkka-ampujaa, yksi kutakin terroristia kohti.

Todellisuudessa terroristeja on kahdeksan.

Panttivangit yritetään vapauttaa iltakymmeneltä Münchenin lähellä sijaitsevalla sotilaslentokentällä, jonne terroristiryhmä ja panttivangit lennätetään kahdella helikopterilla sillä verukkeella,